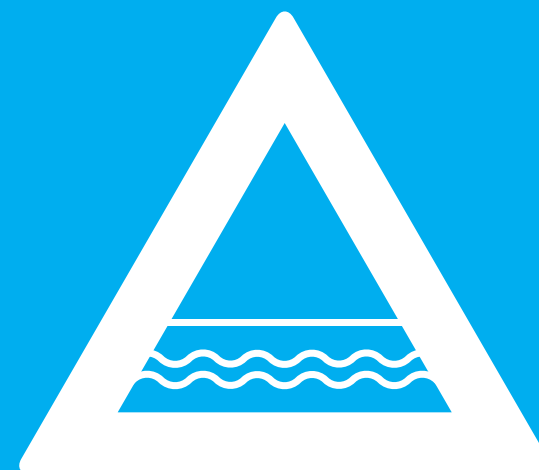
 Richtlijn 2006/118/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand

18.1 ALGEMENE TOELICHTING

Deze nieuwe Grondwaterrichtlijn is een dochterrichtlijn van de Kaderrichtlijn water en zal op termijn (in 2013) de oude Grondwaterrichtlijn (80/68/EEG) gaan vervangen. Overkoepelend doel van de richtlijn is de bescherming van het grondwater. Grondwater wordt gezien als een waardevolle natuurlijke hulpbron, in het bijzonder wanneer het gaat om van grondwater afhankelijke ecosystemen en om grondwater bestemd voor menselijke consumptie.

De richtlijn heeft een tweeledig doel: in de eerste plaats op grond van de Kaderrichtlijn water maatregelen te bieden voor de noodzakelijke criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater alsmede criteria voor het vaststellen van significante en aanhoudende stijgende trends in de concentratie van verontreinigende stoffen. In de tweede plaats is de richtlijn bedoeld als aanvulling op het regime van de Kaderrichtlijn water voor zover het gaat om het regime om verontreiniging van het grondwater te voorkomen of te beperken.

De richtlijn kent kwaliteitsnormen en drempelwaarden voor verontreinigende stoffen. Bij de kwaliteitsnormen gaat het in het bijzonder om normen voor nitraten, gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Dat is de reden dat er een samenhang is met de Nitraatrichtlijn (91/676/EEG), de Gewasbeschermingsmiddelenrichtlijn (91/414/EEG) en de Biocidenrichtlijn (98/8/EG). De drempelwaarden moeten door de lidstaten worden vastgesteld indien het risico bestaat dat niet aan de milieudoelstellingen van artikel 4 KRW wordt voldaan (goede toestand). Deze drempelwaarden kunnen worden gesteld voor bepaalde in een bijlage bij de richtlijn genoemde stoffen. De richtlijn kent tevens een relatie met de Drinkwaterrichtlijn (98/83/EG), welke met name ziet op de te nemen maatregelen (bijvoorbeeld het instellen van beschermingszones). Dat ligt ook voor de hand want uiteindelijk moet immers aan de eisen van de Drinkwaterrichtlijn worden voldaan. Op 16 januari 2009 moet aan de verplichtingen van de Grondwaterrichtlijn worden voldaan.

18.2 VERPLICHTINGEN VOOR DE LIDSTATEN

► ARTIKEL 1

Het doel van de Grondwaterrichtlijn is de vaststelling van specifieke maatregelen ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreiniging vastgesteld zoals bedoeld in artikel 17 lid 1 en 2 KRW. Deze maatregelen omvatten met name criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater en criteria voor het vaststellen van significante en aanhoudende stijgende trends en de omkering daarvan, en voor het bepalen van de beginpunten voor omkeringen in trends.

Met de richtlijn worden voorts de in de KRW vervatte bepalingen ter voorkoming of beperking van de inbreng van verontreinigende stoffen in grondwater aangevuld, en wordt beoogd de achteruitgang van de toestand van alle grondwaterlichamen te voorkomen.

► ARTIKEL 2

Artikel 2 bevat een aantal de KRW aanvullende definities. Een grondwaterkwaliteitsnorm is een milieukwaliteitsnorm uitgedrukt als de concentratie van een bepaalde verontreinigende stof, groep verontreinigende stoffen of indicator van verontreiniging in grondwater, die ter bescherming van de menselijke gezondheid en het milieu niet mag worden overschreden. Een drempelwaarde is een door de lidstaten vastgestelde grondwaterkwaliteitsnorm (o.g.v. artikel 3). Een significante en aanhoudende stijgende trend is elke statistisch en uit milieu-oogpunt significante toename van de concentratie van een verontreinigende stof, groep verontreinigende stoffen of indicator van verontreiniging in het grondwater, die overeenkomstig artikel 5 moet worden omgekeerd. De definitie van 'inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater' is relevant met betrekking tot de reikwijdte van de richtlijn en ziet op het als gevolg van menselijke activiteiten direct of indirect inbrengen van verontreinigende stoffen in het grondwater.

► ARTIKEL 3

Bij de beoordeling van de chemische toestand van een grondwaterlichaam of een groep grondwaterlichamen gebruiken de lidstaten de grondwaterkwaliteitsnormen als bedoeld in bijlage I en door de lidstaten vast te stellen drempelwaarden voor verontreinigende stoffen, groepen verontreinigende stoffen en indicatoren van verontreiniging. Drempelwaarden kunnen worden vastgesteld op nationaal niveau, op het niveau van het stroomgebieddistrict of het deel van het internationaal stroomgebieddistrict dat binnen het grondgebied van een lidstaat ligt, of op het niveau van een grondwaterlichaam of een groep grondwaterlichamen.

De lidstaten zorgen ervoor dat voor grondwaterlichamen die door twee of meer lidstaten worden gedeeld, en voor grondwaterlichamen waarbinnen grondwater over de grens van een lidstaat stroomt, de vaststelling van drempelwaarden door de betrokken lidstaten wordt gecoördineerd. Indien een grondwaterlichaam of een groep grondwaterlichamen zich tot buiten het grondgebied van de Gemeenschap uitstrekt, wordt er door de betrokken lidstaten naar gestreefd om in samenwerking met de betrokken niet-lidstaten drempelwaarden vast te stellen. Bij deze grensoverschrijdende samenwerking wordt aangesloten bij de KRW (artikel 3).

De lidstaten stellen uiterlijk op 22 december 2008 voor het eerst de drempelwaarden vast en deze worden bekendgemaakt in de stroomgebiedbeheersplannen.

De lidstaten wijzigen de lijst van drempelwaarden indien uit nieuwe informatie blijkt dat een drempelwaarde moet worden vastgesteld voor een nieuwe stof of een bestaande drempelwaarde moet worden gewijzigd, dan wel dat een eerder van de lijst geschrapte drempelwaarde opnieuw moet worden opgenomen, ten einde de menselijke gezondheid en het milieu te beschermen. Drempelwaarden kunnen van de lijst worden geschrapt indien het betrokken grondwaterlichaam niet langer door de desbetreffende verontreinigende stoffen, groepen verontreinigende stoffen of indicatoren van verontreiniging gevaar loopt.

Wijzigingen in de lijst van drempelwaarden worden in het kader van de periodieke herziening van de stroomgebiedbeheersplannen bekendgemaakt.

► ARTIKEL 4

De lidstaten beoordelen de chemische toestand van een grondwaterlichaam volgens een in de richtlijn omschreven procedure. Een grondwaterlichaam wordt geacht in een goede chemische grondwatertoestand te verkeren indien:

- a de relevante monitoring erop wijst dat aan de voorwaarden van de KRW is voldaan; of
- b de waarden voor de grondwaterkwaliteitsnormen en de drempelwaarden in geen enkel monitoringpunt in dat grondwaterlichaam of in die groep van grondwaterlichamen worden overschreden; of
- d de waarde voor een grondwaterkwaliteitsnorm of de drempelwaarde in een of meer monitoringpunten overschreden wordt, maar door een passend onderzoek wordt bevestigd dat:
 - I op basis van de beoordeling de concentraties verontreinigende stoffen die de grondwaterkwaliteitsnormen of de drempelwaarden overschrijden, rekening houdend met de omvang van het betrokken grondwaterlichaam, niet worden beschouwd als een significant milieurisico;
 - II is voldaan aan de andere in de KRW genoemde voorwaarden voor een goede chemische toestand van grondwater;
 - III voor grondwaterlichamen die zijn bestemd voor de winning van drinkwater, is voldaan aan de voorschriften van artikel 7 lid 3 KRW;
 - IV de geschiktheid voor menselijk gebruik van het grondwaterlichaam of van één van de lichamen in de groep grondwaterlichamen niet significant door verontreiniging is aangetast.

De punten voor grondwatermonitoring moeten zo worden gekozen dat een samenhangend totaalbeeld van de chemische toestand van het grondwater en representatieve monitoringgegevens wordt verkregen.

De lidstaten publiceren een samenvatting van de beoordeling van de chemische toestand van het grondwater in de stroomgebiedbeheersplannen. In deze samenvatting, die wordt opgesteld op het niveau van het stroomgebieddistrict of van het deel van het international stroomgebieddistrict dat op het grondgebied van een lidstaat ligt, wordt ook toegelicht op welke wijze overschrijdingen van de grondwaterkwaliteitsnormen of de drempelwaarden bij afzonderlijke monitoringpunten bij de eindbeoordeling in aanmerking zijn genomen.

Indien de toestand van een grondwaterlichaam als goed wordt aangemerkt, nemen de lidstaten overeenkomstig artikel 11 KRW de maatregelen die nodig kunnen zijn voor de bescherming van de aquatische ecosystemen, terrestrische ecosystemen en van gebruik van grondwater door de mens dat afhangt van het gedeelte van het grondwaterlichaam dat wordt vertegenwoordigd door het monitoringpunt of de monitoringpunten waarin de waarde voor een grondwaterkwaliteitsnorm of de drempelwaarde is overschreden.

► ARTIKEL 5

De lidstaten stellen iedere significante en aanhoudende stijgende trend vast in de concentratie van verontreinigende stoffen, groepen verontreinigende stoffen of indicatoren van verontreiniging in grondwaterlichamen of groepen grondwaterlichamen die als gevaar lopend zijn aangemerkt en zij bepalen het beginpunt voor een omkering in de trend. Door middel van het KRW-maatregelenprogramma dienen de lidstaten ervoor te zorgen dat verontreiniging geleidelijk verminderd en dat voorkomen wordt dat de grondwatertoestand achteruit gaat.

De lidstaten bepalen het beginpunt voor een trendomkering als percentage van de in bijlage I vastgestelde grondwaterkwaliteitsnormen voor grondwater en van de krachtens artikel 3 vastgestelde drempelwaarden, op basis van de vastgestelde trend en het bijbehorende milieurisico.

De lidstaten geven in de stroomgebiedbeheersplannen een samenvatting van:

- a de wijze waarop de trendbeoordeling vanuit afzonderlijke monitoringpunten in een grondwaterlichaam, of een groep grondwaterlichamen, ertoe heeft bijgedragen dat er in die lichamen een significante en aanhoudende stijgende trend in de concentratie van verontreinigende stoffen of een omkering in die trend is vastgesteld, en
- b de redenen voor de vastgestelde beginpunten.

Indien dit nodig is om het effect te beoordelen van bestaande verontreinigingspluimen in grondwaterlichamen die de verwezenlijking van de doelstellingen in artikel 4 KRW in gevaar kunnen brengen, met name pluimen uit puntbronnen en verontreinigde grond, voeren de lidstaten aanvullende trendbeoordelingen uit voor aangetroffen verontreinigende stoffen, om zich ervan te vergewissen dat de pluimen vanuit verontreinigde locaties zich niet verspreiden, de chemische toestand van het grondwaterlichaam of de groep grondwaterlichamen niet doen verslechteren, noch een risico vormen voor de menselijke gezondheid en het milieu.

De resultaten van deze beoordelingen worden kort vermeld in de stroomgebied-beheersplannen.

► ARTIKEL 6

Om de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater te voorkomen of te beperken, zorgen de lidstaten ervoor dat het KRW-maatregelenprogramma het volgende omvat:

- a alle nodige maatregelen met de bedoeling om te voorkomen dat gevaarlijke stoffen in het grondwater worden ingebracht. Bij het vaststellen van die stoffen, houden de lidstaten in het bijzonder rekening met gevaarlijke stoffen die behoren tot de families of groepen verontreinigende stoffen genoemd in bijlage VIII KRW, punten 1 tot en met 6, alsook met de stoffen die behoren tot de families of groepen verontreinigende stoffen genoemd in de punten 7 tot en met 9, indien deze als gevaarlijk worden beschouwd;
- b voor verontreinigende stoffen opgesomd in bijlage VIII KRW die niet als gevaarlijk worden beschouwd en andere niet in die bijlage vermelde niet-gevaarlijke verontreinigende stoffen die volgens de lidstaten een bestaand of potentieel verontreinigingsrisico vormen, alle maatregelen die nodig zijn om de inbreng in het grondwater te beperken om ervoor te zorgen dat die inbreng de goede chemische toestand van grondwater niet doet verslechteren, en geen significante en aanhoudende stijgende trend in de concentraties van verontreinigende stoffen in het grondwater veroorzaakt. Bij die maatregelen wordt rekening gehouden met de beste praktijken, waaronder de beste milieupraktijken en de beste beschikbare technieken die in de toepasselijke communautaire wetgeving worden genoemd.

Met het oog op de vaststelling van de drempelwaarden kunnen de lidstaten, bij wijze van eerste stap, de omstandigheden bepalen waaronder de in bijlage VIII KRW opgenomen verontreinigende stoffen, met name de in punt 7 van die bijlage

bedoelde essentiële metalen en hun verbindingen, al dan niet als gevaarlijk moeten worden beschouwd.

Inbreng van verontreinigende stoffen uit diffuse bronnen van verontreiniging, die gevolgen heeft voor de chemische toestand van het grondwater, wordt in aanmerking genomen wanneer zulks technisch mogelijk is.

Onverminderd strengere communautaire wetgeving kunnen de lidstaten beslissen dat de hierboven genoemde maatregelen niet gelden voor de inbreng van verontreinigende stoffen die:

- a het resultaat is van overeenkomstig met artikel 11, lid 3, onder j KRW toegestane directe lozingen;
- b door de bevoegde autoriteiten wordt beschouwd als voorkomend in een hoeveelheid of concentratie die zo klein is dat enig onmiddellijk of toekomstig gevaar van achteruitgang van de kwaliteit van het ontvangende grondwater uitgesloten is;
- c het gevolg is van ongevallen of uitzonderlijke omstandigheden van natuurlijke oorsprong die redelijkerwijs niet te voorzien, te voorkomen of te mitigeren waren;
- d het resultaat is van overeenkomstig met artikel 11, lid 3, onder f) KRW toegestane kunstmatige aanvulling of vergroting van grondwaterlichamen;
- e door de bevoegde autoriteiten wordt geacht technisch niet te voorkomen of te beperken te zijn zonder gebruik te maken van:
 - 1 maatregelen die het risico voor de menselijke gezondheid of voor de kwaliteit van het milieu als geheel zouden vergroten; of
 - 2 onevenredig kostbare maatregelen om hoeveelheden verontreinigende stoffen uit vervuilde bodem of ondergrond te verwijderen, of anderszins te zorgen dat insijpeling daarvan kan worden beheerst;
- f het resultaat is van ingrepen in oppervlaktewater ten behoeve van, onder andere, het verminderen van de gevolgen van overstromingen en droogte en het beheer van water en waterwegen, ook op internationaal niveau.

Dergelijke activiteiten, met inbegrip van losmaken, baggeren, verplaatsing en plaatsing van sedimenten in oppervlaktewater, worden uitgevoerd overeenkomstig algemene bindende voorschriften, en, waar passend, op grond van deze voorschriften verleende vergunningen en toestemmingen, die door de lidstaten met betrekking tot deze activiteiten zijn opgesteld, op voorwaarde dat deze inbreng geen gevaar vormt voor de verwezenlijking van de milieudoelstellingen die overeenkomstig artikel 4, lid 1, onder b) KRW voor de betrokken waterlichamen zijn vastgesteld.

Van de uitzonderingen onder a. tot en met f. mag alleen gebruik worden gemaakt, wanneer de bevoegde instanties van de lidstaten hebben vastgesteld dat er een efficiënte monitoring van de betrokken grondwaterlichamen wordt uitgevoerd. De bevoegde autoriteiten van de lidstaten houden een inventaris van de uitzonderingen bij met het oog op kennisgeving, op verzoek, aan de Commissie.

► ARTIKEL 7

In de periode tussen 16 januari 2009 en 22 december 2013 wordt bij nieuwe vergunningprocedures in de zin van de artikelen 4 en 5 van de oude Grondwaterrichtlijn rekening gehouden met de vereisten vastgelegd in de artikelen 3, 4 en 5 van deze richtlijn.

Technische aanpassingen en herzieningen

Bepaalde delen van de bijlagen kunnen worden aangepast en de bijlagen worden in ieder geval uiterlijk op 16 januari 2013 herzien en vervolgens om de zes jaar.

Op 16 januari 2009 moet aan de verplichtingen van de Grondwaterrichtlijn worden voldaan.

► BIJLAGEN

De grondwaterkwaliteitsnormen staan in bijlage I van de richtlijn. Er zijn normen voor nitraten (50 mg/l) en werkzame stoffen in bestrijdingsmiddelen (0,1 µg/l 0,5 µg/l totaal). Bestrijdingsmiddelen zijn gewasbeschermingsmiddelen en biociden als omschreven in richtlijn 91/414/EEG of richtlijn 98/8/EG. De bepalingen van deze laatste richtlijnen (risicobeoordeling) blijven onverminderd van toepassing. Indien voor een gegeven grondwaterlichaam het vermoeden bestaat dat de toepassing van deze grondwaterkwaliteitsnormen ertoe kan leiden dat de in artikel 4 KRW neergelegde milieudoelstellingen voor de bijbehorende oppervlaktewateren niet worden bereikt, of kan resulteren in een significante vermindering van de ecologische of chemische kwaliteit van die wateren of in significante schade aan terrestrische ecosystemen die rechtstreeks van het grondwaterlichaam afhankelijk zijn, moeten overeenkomstig artikel 3 en bijlage II van de Grondwaterrichtlijn strengere drempelwaarden worden vastgesteld. De in verband met een dergelijke drempelwaarde vereiste programma's en maatregelen gelden ook voor activiteiten onder de werkingssfeer van de Nitraatrichtlijn.

Bijlage II bevat de Richtsnoeren voor de vaststelling van drempelwaarden door de lidstaten overeenkomstig artikel 3. De lidstaten bepalen voor alle verontrei-

nigende stoffen de drempelwaarden op grond waarvan (conform artikel 5 KRW) wordt vastgesteld dat grondwaterlichamen of groepen grondwaterlichamen het gevaar lopen geen goede chemische toestand van het grondwater te bereiken. De drempelwaarden worden zodanig vastgesteld dat, mochten de monitoringresultaten in een representatief monitoringpunt de drempelwaarden overschrijden, dit wijst op een risico dat niet is voldaan aan een of meer van de voorwaarden voor een goede chemische toestand van het grondwater.

De Grondwaterrichtlijn kent minimumlijsten van verontreinigende stoffen en indicatoren waarvoor de lidstaten de vaststelling van drempelwaarden moeten overwegen. Dit betreft stoffen of ionen of indicatoren die zowel natuurlijk als ten gevolge van menselijke activiteiten kunnen voorkomen (arsenicum, cadmium, lood, kwik, ammonium, chloride, sulfaat) en synthetische (door de mens gemaakte) stoffen (trichloorethyleen, tetrachloorethyleen) en ten slotte parameters voor zout- of andere indringing.

De lidstaten dienen de volgende informatie te verstrekken met betrekking tot de verontreinigende stoffen waarvoor een drempelwaarde is bepaald. In het stroomgebiedbeheersplan moet een samenvatting van de gevolgde procedure bij de vaststelling van de drempelwaarden worden opgenomen, evenals informatie over het aantal grondwaterlichamen dat als risicolopend is aangemerkt en over de verontreinigende stoffen en de indicatoren van verontreiniging, die tot deze indeling bijdragen, met inbegrip van de waargenomen concentraties/waarden. Voorts dienen meer feitelijke gegevens over de gevaarlopende grondwaterlichamen te worden verstrekt alsmede de drempelwaarden die van toepassing zijn. Van belang is ook dat informatie wordt verstrekt over de drempelwaarden en het verband van deze met (in het geval van natuurlijk voorkomende stoffen) de waargenomen achtergrondconcentraties; milieukwaliteitsdoelstellingen en andere geldende waterbeschermingsnormen op nationaal, communautair of internationaal niveau, en alle relevante informatie betreffende toxicologische en ecotoxicologische kenmerken, persistentie en het vermogen tot bioaccumulatie, en de dispersie-eigenschappen van de verontreinigende stoffen.

Met betrekking tot zoutconcentraties ten gevolge van menselijke activiteiten mogen de lidstaten drempelwaarden voor sulfaat en chloride of voor conductiviteit vaststellen.

Bijlage III ziet op de beoordeling van de chemische toestand van grondwater, waarbij een grote rol is weggelegd voor de analyse van kenmerken op grond van de KRW en monitoringresultaten.

Bijlage IV handelt over de vaststelling en omkering van significante en aanhoudende stijgende trends en geeft een regeling voor het vaststellen van de beginpunten van de omkering van trends.

18.3 IMPLEMENTATIE VAN DE GRONDWATERRICHTLIJN

Er is formeel nog geen implementatiewetgeving voor de nieuwe Grondwatterrichtlijn. Dat neemt niet weg dat er ook nu al kwaliteitsnormen gelden voor grondwater in het Nederlandse recht, al hoefden op grond van de oude Grondwatterrichtlijn geen kwaliteitsnormen te worden vastgesteld.⁵⁵⁰

De kwaliteitsnormen en drempelwaarden zullen moeten worden omgezet in wettelijke regels. De Implementatiewet EG-kaderrichtlijn water voorzorg reeds in deze mogelijkheid door te bepalen dat de kwaliteitsnormen op grond van de KRW worden vastgesteld op grond van Hoofdstuk 5 van de Wet milieubeheer, meer in het bijzonder in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water. De vast te stellen kwaliteitseisen en drempelwaarden in deze AMvB en eventueel de provinciale verordeningen zijn nog niet vastgesteld. Ook de overige bepalingen moeten nog worden omgezet.

18.4 GEVOLGEN VOOR DE PRAKTIJK VAN HET WATERBEHEER

Aangenomen kan worden dat de normen voor grondwater zowel van belang zijn bij de besluitvorming op nationaal niveau (toelating gewasbeschermingsmiddelen met gebruiksvoorschriften en nationaal mestbeleid en -regelgeving, bodembeschermingswetgeving) als op regionaal niveau (aanvullende voorschriften in provinciale verordeningen voor ruimtelijke ordening, milieu, water en natuur). Afhankelijk van de wijze van vormgeving zal ook het waterschap en het Rijk als waterbeheerder in meer of mindere mate te maken kunnen krijgen met de normen voor de grondwaterkwaliteit. Dit is denkbaar bij de directe inbreng van stoffen, maar zal vooral het geval zijn bij de indirecte inbreng van stoffen, wanneer activiteiten op of in de (water)bodem plaatsvinden. Het is nog onduidelijk of ook de mestregelgeving moet worden aangepast.

Heel belangrijk zijn de uitzonderingsmogelijkheden die in de Grondwatterrichtlijn zijn opgenomen. Voor de drinkwatervoorziening is van belang dat oeverfiltratie en duinwaterinfiltratie mogelijk blijven met een beroep op de uitzonderingsbepalingen (kunstmatige aanvulling van grondwater).⁵⁵¹ Voor de waterbeheerder is van bijzonder belang dat een uitzondering mogelijk is indien er sprake is van ingrepen in oppervlaktewater ten behoeve van, onder andere, het verminderen van de gevolgen van overstromingen en droogte en het beheer van water en water-

wegen, ook op internationaal niveau.⁵⁵² Dergelijke activiteiten, met inbegrip van losmaken, baggeren, verplaatsing en plaatsing van sedimenten in oppervlaktewater, moeten dan wel worden uitgevoerd overeenkomstig een wettelijke regeling en conform een eventueel noodzakelijke vergunning. Van deze uitzonderingsgrond mag alleen gebruik worden gemaakt indien de inbreng van de verontreinigende stoffen geen gevaar vormt voor het verwezenlijken van de algemene milieudoelstellingen van de KRW. Er mag ook alleen van de uitzonderingen gebruik worden gemaakt, indien er een efficiënte monitoring van de betrokken grondwaterlichamen wordt uitgevoerd. Deze bepaling is niet alleen relevant voor grote rivierverruimingswerkzaamheden zoals die worden uitgevoerd in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier, maar ook voor reguliere onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van het behouden van voldoende waterberging in watergangen. Grote projecten als de Maaswerken liepen in het verleden tegen vragen aan omtrent de kwestie of het storten van baggerspecie in diepe putten geoorloofd was onder de oude Grondwatterrichtlijn. Mits onder de hiervoor genoemde voorwaarden, biedt de nieuwe Grondwatterrichtlijn hiertoe in ieder geval de mogelijkheden. Ten slotte kunnen ook de te maken kosten reden zijn om een beroep te doen op een van de uitzonderingsbepalingen.

Recent is door het RIVM onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van fasering en doelverlaging voor grondwater,⁵⁵³ in navolging van het onderzoek dat gedaan is naar de fasering en doelverlaging voor oppervlaktewater.⁵⁵⁴

⁵⁵² | Zie bijvoorbeeld de uitspraken van de ABRvS van 5 en 12 december 2007 inzake de Grondwatterrichtlijn, welke zijn behandeld in hoofdstuk 10.

⁵⁵⁰ | Zie hierover Van Beelen 2007 en Wuijts e.a. 2007.

⁵⁵³ | Zijp e.a. 2007.

⁵⁵⁴ | Syncera Water 2005.

⁵⁵¹ | Zie hierover Van Rijswick 2004b.